

Vrcholné údobí řecké filozofie

Sofisté

Páté a šesté století př. n. l. představuje významný mezník v dějinách filozofie. Střetávají se tu všechny významné řecké filozofické směry. Nebyl zde filozofický problém, jenž by v pozdějším období nebyl zkoumán. Mnoho filozofických systémů té doby a rozpory mezi nimi vedlo k potřebě zkoumání a srovnávání těchto rozporů. V této souvislosti stále více filozofů pochybovalo o spolehlivosti a pravdivosti smyslového vnímání. Od tohoto momentu se začala odvíjet činnost *sofistů*.

Ono páté a šesté století se vyznačovalo nebývalým blahobytem a rozkvětem. Z toho vycházela potřeba vyššího vzdělání. S rozvojem demokratické ústavy vzrůstal význam řečnictví. Na shromáždění měl výhodu ten, kdo uměl svou pravdu hájit nejlepšími prostředky. Vzdělání státníka a řečníka se stalo potřebou pro politickou dráhu. Tuto potřebu naplňovali sofisté. „**Sofistai**“ znamená „učitelé moudrosti“.

Byli to spíš praktici a nikoliv filozofové v pravém slova smyslu. Chodili od města k městu a za úplatu vyučovali umění řečnickému a rovněž dialektice, schopnosti vést spor. Brzy mezi sofisty převládal názor, že objektivní míra poznání neexistuje. Neexistuje-li žádná objektivní míra, pravdu bude mít ten, kdo dokáže svůj názor hájit nejlepší formou a nejlepšími prostředky.

Tento postoj se brzy rozšířil i na oblast mravní. V etické rovině neuznávali sofisté žádné všeobecně závazné právo, ale pouze *právo silnějšího*. Na učení sofistů navazoval i sám Platón, kdy v jedné ze statí říká, že je totiž *spravedlnost po vzoru přírody stanovena tak, aby silnější vládl slabšímu*. Zároveň je nutno podotknout, že právě Platón se stal jejich největším kritikem a odpůrcem.

Popřením všech objektivních měřítek a spolu s faktem, že za své vyučování brali sofisté plat, vedlo k tomu, že jméno „*sofista*“ se stalo synonymem posměchu.

Prótagorás a Gorgiás

Sofisté žili a vyučovali samostatně, proto se od sebe odlišují a tudíž nevytvořili ani žádnou souvislou filozofickou školu. Nejvýznamnějším sofistou byl **Prótagorás z Abdéry**, který žil přibližně v letech 480 – 410 př.n. l. Putoval po celém Řecku a vyučoval umění právníckému, řečnictví. Proslavil se zvláště v Athénách.

Jeho nejslavnější výrok zní: „*Člověk je mírou všech věcí, jsoucích, že jsou, a nejsoucích, že nejsou*“. Z toho vyplývá, že neexistuje žádná absolutní pravda, nýbrž jen pravda relativní, ani pravda objektivní, nýbrž jenom pravda subjektivní. Mírou není podle Prótagory člověk všeobecně jako takový, nýbrž člověk konkrétní, který větu pronáší. Jelikož jeho skepse se dotýkala i náboženství, byl obžalován z bezbožnosti a vypovězen z Athén.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Pracovní list byl vytvořen v rámci projektu "Nová cesta za poznáním", reg. č. CZ.1.07/1.5.00/34.0034, za finanční podpory Evropského sociálního fondu a rozpočtu ČR.

Uvedená práce (dílo) podléhá licenci Creative Commons
Uvedte autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko

Dalším významným sofistou by **Gorgiás z Leontín**. Žil zhruba v téže době. Proslavil se větou, která je vrcholem skeptického pohledu na svět: „*Za prve nic neexistuje, za druhé, kdyby něco existovalo, muselo by to být nepoznatelné a za třetí, i kdyby něco bylo možné poznat, nebylo by toto poznání sdělitelné*“. Dožil se údajně 109 let.

Význam sofistů:

1. Jako první v řecké filozofii odvrátili pohled od přírody k *člověku*.
2. Učinili předmětem myšlení samo *myšlení*.
3. Podrobili *etická měřítká* výlučně rozumovému poznání a otevřeli tím možnost zabývat se etikou vědecky.

Mimo to přispěli k rozvoji gramatiky a lingvistiky.

Literatura:

Störig, H.J. Malé dějiny filozofie vydalo nakladatelství Zvon Praha 1991, ISBN 80-7113-041-9